

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ПОВОД 160 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА КОНСТАНТИН ИРЕЧЕК

Без преувеличение можем да кажем, че 2014 г. носи силен „чешки заряд“, който в значителна степен засяга и нас, българите. От една страна, това е годината на чешката музика, но събитието със значително по-мощен резонанс сред специализираната и по-широката българска публика е навършването на 160 години от рождението на Константин Иречек – един от най-заслужилите чешки строители на Третата българска държава. Забележителният юбилей беше отбелязан както на 24 юли (точната рождена дата на Иречек) в специално предаване, излъчено по Българското национално радио, така и по-тържествено с международната научна конференция „Константин Иречек – историк, държавник, общественик, мемоарист“, състояла се на 11 ноември 2014 г. в Големия салон на Българската академия на науките. Върху избора на дата за провеждане на научния форум безспорно освен вече започналия активен трудов период е повлиял и един друг, не по-малко значим повод – 135 години от пристигането на чешкия учен в България.

Конференцията, организирана от Института за исторически изследвания при БАН, Новия български университет и Съюза на учените в България, бе ръководена от проф. Илия Илиев, ръководител на Секцията по средновековна история на България в Института за исторически изследвания. Доклади по различни въпроси, свързани с всеотнамяната дейност на Иречек в страната ни, прочетоха уче-

ни от БАН (ИИСТИ и Научен архив), Софийския университет и НБУ, а текстовете на колегите от Славянския институт към Чешката академия на науките и Масариковия университет в Бърно бяха посветени най-вече на научния му принос като византолог и балканист и на отражението на живота и делото му в чешката историография.

След официалните приветствия същинското начало на конференцията бе положено с водещия доклад на тема „Д-р Константин Иречек, България и Българското книжовно дружество (1879–1884)“, изнесен от доц. д.и.н. Йорданка Гешева (ИИСТИ). Нови, неосветлявани досега моменти от пребиваването на автора на първата чешка „История на българите“ в следосвобожденското ни отечество разкри доц. д-р Лизбет Любенова (ИИСТИ) в изложението си „Контактите на Константин Иречек с българското духовенство“. На основата на материал, почерпен от „Български дневник“, проф. Румен Генов (НБУ) разгледа политическите позиции на Иречек и отношението му към родните ни политици – „Константин Иречек и българските политически партии“. Преподавателката по историография в Историческия факултет на Софийския университет доц. д-р Елка Дроснева в доклада си „Константин Иречек някога и сега“¹ наблегна върху значение-

¹ Изнесен за първи път на 13 юни 2014 г. в Българския културен институт „Дом Витгенщайн“ във Виена.

то на личността и делото на чешкия учен. „Формирането на възрожденеца и българофила Константин Иречек“ – така е озаглавен текстът, с който се представи на конференцията известната историчка-бохемистка доц. д-р Теодоричка Готовска-Хенце (ИИСТИ). Цветана Величкова (НА БАН) запозна аудиторията с любопитни и малко познати факти от историята на придобиването на Иречековото архивно наследство от БАН – „Дарението на банкера Иван Ковачев за откупуване и популяризиране на архива на Константин Иречек“. В доклада си, онасловен „Приносът на фамилия Иречек в контекста на развитието на европейската медиевистична балканистика и византистика“, д-р Любомира Хавликова (Славянски институт към Чешката академия на науките) очерта най-важните моменти от научната дейност на членовете на Иречековия род – Йозеф, Херменегилд и Константин Иречек. Представителят от Масариковия университет в Бърно д-р Павел Земан щрихира основните постижения на чешката историография в осветляването на жизнения и академичния път на К. Иречек – „Изследвания върху Константин Иречек в Чехия“. Изложението на д-р Александра Трифонова (НБУ) „Развитието на чешката славистика в началото на ХХ век: трудовете на Ярослав Бидло, наследник на Иречек в Карловия университет“ бе посветено на насоките, по които поемат славистичните занимания в Карловия университет след оттеглянето на Иречек. „Български дневник“ отново беше предмет на внимание – в разсъжденията на специалиста от Института за исторически изследвания д-р Николай Поппетров („Дневникът на Константин Иречек през призмата на различни становища за него и за значението му като извор и като имагологически източник“). Гл. ас. д-р Марина Пиронкова от Софийския

университет се спря върху значителния принос на Иречек за издигането на родната ни просвета – „Константин Иречек и изграждането на модерното българско образование (1879–1884)“. Последен взе думата проф. д-р Илия Илиев (ИИСТИ), който маркира основните цели на проекта „Назад по пътищата, които водят напред. Пътувайки с Иречек из България“.

След интересната дискусия, съсредоточила се най-вече върху многократно споменавания „Български дневник“, беше прожектиран филмът „Срещи с Иречек“ (сценаристи и режисьори Юли Стоянов и Асен Владимир).

Конференцията на 11 ноември 2014 г. показа, че колкото и да е говорено и писано за Иречек (а то не е малко, това не е и първият научен форум, на който се изнасят доклади за живота и делото му), пак остават непроучени или недостатъчно изяснени страници от неговата биография и научна и обществена дейност. Както изтъкна доц. Е. Дроснева, българската историография е „дължник“ на Иречек – крайно време е да бъде написана една солидна монография за чешкия историк и строител на Нова България, като със задачата се заеме млад човек, притежаващ дълбоки познания по немски и чешки език и търпението да прекара множество часове в издирвания на документи в българските и чуждите архиви. И още нещо – от всичките Иречекови българистични съчинения „Български дневник“ продължава и ще продължава да бъде най-неизчерпаемият извор (колкото и клиширано да звучи това определение) на размисли и тълкувания за българската история и за българския национален характер.

АЛЕКСАНДРА ТРИФОНОВА
Нов български университет
✉ atrifonova@nbu.bg